

УДК 78.071.1(477)

**ФЕНОМЕН ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛКИ
КОМПОЗИТОРІВ УКРАЇНИ В МУЗИЧНОМУ ЖИТТІ РЕГІОНУ**

Росул Тетяна Іванівна – кандидат мистецтвознавства,
доцент, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
ORCID iD: 0000-0001-5960-9812
tetiana.rosul@uzhnu.edu.ua

Метою даної статті є визначення ролі закарпатської організації Національної спілки композиторів України в музичному житті краю від часу заснування – до сьогодення. Здійснено узагальнене дослідження діяльності музичної організації, яка постає єдиною і координаційною ланкою між мистецькими установами краю, професіональними виконавцями, навчальними закладами та слухачами. Виявлено особливості композиторської, концертної, організаторської, культурно-просвітницької діяльності спілки та охарактеризовано найбільш перспективну форму репрезентації музичного мистецтва – фестиваль.

Ключові слова: спілка композиторів, Закарпаття, музичне життя, фестиваль, репертуар.

Постановка проблеми. Вітчизняне музикознавство виявляє посилений інтерес до реконструкції музичного життя окремих регіонів, що складають барвисту й насичену палітру музичної культури України. В річищі подібних досліджень останнім часом у коло наукових пошуків мистецтвознавців усе частіше потрапляє найзахідніший регіон – Закарпаття. Зокрема, проблемам розвитку концертно-виконавської практики і музичної освіти краю першої пол. ХХ ст. присвячено праці О. Гріна, Г. Данканич, В. Мадяр-Новак, Л. Мокану та ін. Однак, попри вагомий досягнення у науковій літературі, існує потреба дослідження сучасної музичної культури регіону, аналізу її базових осередків, котрі розробляють стратегію музичної діяльності, слугують засобом професіоналізації. Одним із таких феноменів є закарпатська організація Національної спілки композиторів України (ЗО НСКУ), яка відзначає свій перший ювілей – 25-річчя з часу заснування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Закарпатська музична регіоніка успішно репрезентує творчість композиторів краю. Зокрема, музику першого Голови закарпатського осередку – І. Мартона досліджували О. Короленко й Н. Піцур; мистецькі здобутки В. Теличка стали предметом аналізу О. Короленко, О. Німилович, К. Оленич, І. Попової, Ю. Чекана; хорова творчість В. Гайдука знайшла відображення у статтях М. Лиховид і Т. Росул; композиторський доробок В. Волонтира представлено у дослідженнях Х. Волонтир і В. Мадяр-Новак. Дослідницький інтерес щодо діяльності Закарпатського обласної організації Національної спілки композиторів України як цілісної творчої та структурної одиниці є недостатнім і, на даний момент, представлений лише двома статтями В. Теличка [4] і В. Пучка [2], котрі характеризують її роботу до 2011 р. Відтак назріла необхідність розширити наявну емпіричну базу і хронологічні рамки дослідження та комплексно висвітлити основні результати діяльності організації.

Мета статті. Враховуючи достатній для аналізу й об'єктивної оцінки досвід функціонування Закарпатської організації НСКУ, маємо на меті доповнити та поглибити уявлення про специфіку її діяльності та визначити історичну роль в музичному житті краю протягом останніх 25 років.

Виклад основного матеріалу. Утворення регіонального осередку творчої спілки можливе за наявності не менше трьох фахівців певного виду мистецтва, які виявили бажання творчої співпраці з метою популяризації мистецької спадщини й правового, соціального та професійного захисту своїх членів. Закарпаття, як і інші віддалені від центру регіони з малорозвиненою музичною інфраструктурою, не могло забезпечити талановитим землякам широке поле для власної самореалізації. Попри те, що у краї народилося чимало талановитих музикантів, до 90-х рр. ХХ ст. тут бракувало місцевих фахових композиторів. Переломним моментом у даному контексті став 1994 р., коли організовано Закарпатський осередок Спілки композиторів України. Того ж року всеукраїнська мистецька організація поповнилася ще трьома регіональними структурами: Волинською, Луганською та Івано-Франківською. З одного боку, припізніле формування професійної спілки збіднювало музичне життя краю, проте з іншого – утворення осередку в період незалежної України позбавило його діяльність партійного тиску й контролю.

Першими членами закарпатського осередку СКУ стали І. Мартон (почесний голова), В. Теличко (голова) та Н. Марченкова. Через деякий час чисельність організації помітно зросла: у 1996 р. до неї прийнято В. Волонтира, у 1999 р. – В. Гайдука, у 2003 – Й. Базела, у 2005 р. – В. Янца, у 2007 р. – Є. Іршаї, у 2008 – Р. Меденція. Попри різницю у віці, неповторність стилю і різні

естетичні та жанрові уподобання спілчан, у єдину творчу школу їх об'єднує постійний інтерес до глибинних витоків музичної спадщини рідного краю.

Помітну роль у діяльності осередку відіграє й музикознавча секція, яка постала на початку ХХІ ст. з числа провідних викладачів-музикознавців Ужгородського державного музичного училища (нині коледжу) ім. Д. Задора: Л. Мокану, О. Новикової, І. Попової та Т. Росул. Отже, вже протягом першого десятиріччя свого існування, крайова організація набула повноцінного формату діяльності, що передбачав реалізацію широкого спектру музично-просвітницьких проєктів і виховання творчої молоді.

Як зазначає В. Пучко, «відразу були намічені основні напрями творчої діяльності ЗО НСКУ:

- написання музичних творів великих форм та камерно-симфонічних жанрів. Мета – відхід від найпростіших форм творчості, як гармонізація, обробка, аранжування – до справді професійних за змістом і формою – авторська музика для різноманітних інструментальних, вокальних, хорових, оркестрових і змішаних складів;

- сприяння регулярній роботі класу композиції в Ужгородських ДМШ та музичному училищі ім. Д. Задора, підготовка і прийом до Спілки;

- популяризація кращих музичних творів вітчизняних і зарубіжних сучасних композиторів;

- створення і підтримка нових музичних колективів та обдарованих музикантів; сприяння відновленню творчої діяльності симфонічного оркестру при Закарпатській філармонії» [2].

Основу авторських концертних програм, організованих Спілкою, складають твори корифеїв закарпатської композиторської школи – Д. Задора та І. Мартона, а також музика сучасних митців В. Теличка, В. Волонтира, В. Гайдука. Авторські концерти з успіхом відбувались не лише на найбільших концертних сценах регіону, але і в Києві, Львові, Дніпрі, Будапешті, Братиславі, створюючи позитивний імідж Закарпаття, як краю з великим творчим потенціалом і високим рівнем музичної культури. Високе реноме закарпатської композиторської школи підтвердили звіти області в Києві у 1999 і 2001 рр. та Дні культури Закарпаття на Дніпропетровщині (жовтень 2001 р.).

Місцевими композиторами освоєні основні академічні музичні жанри: симфонічна, камерно-інструментальна і вокальна музика, музично-сценічні твори і музика до кіно, інструментальний концерт, кантата, ораторія, меса, реквієм, твори педагогічного репертуару. Протягом періоду функціонування місцевого осередку Спілки, поціновувачам музичного мистецтва представлено понад 20 музичних прем'єр [5; 149]. У творчості місцевих композиторів найхарактернішою рисою є зв'язок із музично-виконавським контекстом регіону: музика писалася для місцевих колективів, враховуючи їх потреби та можливості. Відповідно, творчість вирізняється широким жанровим діапазоном, тісним зв'язком із фольклорними традиціями, пошуками нових виконавських форм [1; 32].

Закарпатський композиторський доробок органічно увійшов у вітчизняну і зарубіжну концертну практику через потужні та масштабні музичні фестивалі, серед яких: «Київ Мюзік Фест», «Музичні прем'єри сезону», «Контрасти», «Музика монастирських дворів», «Sunna cum laude» (Австрія), хорову олімпіаду в Лінці (Австрія), молодіжний музичний фестиваль у Нірпельті (Бельгія), міжнародний музичний ярмарок «Musicoga» (Франція), міжнародний хоровий конкурс у Будапешті (Угорщина) та багато ін. [3; 57]

Музика закарпатських композиторів є основою концертних програм заслуженого академічного Закарпатського народного хору, симфонічного і камерного оркестрів та солістів обласної філармонії. Крім того, її виконують кращі вітчизняні колективи: заслужений академічний Національний симфонічний оркестр України, заслужена академічна Національна чоловіча хорова капела ім. Л. Ревуцького, Національний ансамбль солістів України «Київська камерата», заслужений академічний Національний український народний хор ім. Г. Верьовки, заслужена академічна хорова капела «Трембіта», академічні камерні хори «Хрещатик», «Кредо» і «Cantus», державний ансамбль «Київські солісти», Львівський академічний симфонічний оркестр та ін.

Під егідою обласного осередку Спілки систематично проводяться масштабні музичні проєкти, серед яких виділяється міжнародний фестиваль «Музичне сузір'я Закарпаття». Започаткований 1998 р. з ініціативи Голови осередку В. Теличка та диригента Національного симфонічного оркестру України В. Плоскіни, фестиваль має вже 18-літню історію і став мистецькою візитівкою краю. «Музичне сузір'я Закарпаття» має на меті познайомити місцевих жителів з творчістю їх талановитих земляків, що працюють у різних куточках світу. Крім зустрічей з яскравими творчими особистостями фестиваль пропонує слухачам різноманітні та змістовні концертні програми і майстер-класи.

Перший фестиваль одразу встановив високу планку виконавської майстерності, яка успішно утримується його учасниками і забезпечує життєздатність фестивалю. Мешканці області з величезним захопленням сприйняли вступ провідних вітчизняних і зарубіжних артистів. Сучасна музика на фестивалі репрезентується поряд із класикою, тим самим підвищуючи загальний художньо-естетичний

та просвітницький рівень імпрези. Неабияке значення має акцентуація саме на творчості закарпатських композиторів. Фестиваль стимулює відродження творів корифеїв музичної культури краю, допомагає композиторам у здійсненні власних прем'єр, сприяє відкриттю молодих талантів.

Свого часу «гостями фестивалю були Національний заслужений академічний симфонічний оркестр України, Національний заслужений академічний Український народний хор ім. Г. Верьовки, Львівський заслужений симфонічний оркестр, симфонічний оркестр Закарпатської філармонії, Національний ансамбль солістів України «Київська камерата», київський камерний хор «CREDO», Державний ансамбль України «Київські солісти», зразковий хор хлопчиків та юнаків Мукачівської хорової школи, лауреат міжнародних конкурсів київський ансамбль солістів-інструменталістів «SOLOПЛЮС», лауреат міжнародних конкурсів дитячий фольклорний ансамбль «Цвітень» при Національному заслуженому академічному народному хорі ім. Г. Верьовки, народні артисти України співаки В. Буймістер, Н. Матвієнко, М. Зубанич, В. Мурга, композитори Є. Станкович, М. Скорик, видатний російський піаніст, композитор, диригент, заслужений артист Росії, соліст Московської філармонії М. Аркадьєв, швейцарський кларнетист і диригент В. Возняк, словацький композитор і піаніст Є. Іршаї, академік НАНУ, проф. Пряшівського університету (Словачина) М. Мушинка, соліст Празької, Віденської та Варшавської опер О. Теліга, солістка Національної філармонії співачка А. Губа, д-р мист., проф. Львівської музичної академії Л. Кияновська, народний артист України, проф. Львівської музичної академії ім. М. Лисенка цимбаліст і диригент Т. Баран, соліст Національної опери України, заслужений артист України, композитор, валторніст, диригент В. Пилипчак, старший син Д. Задора – концертмейстер Дебреценського симфонічного оркестру віолончеліст І. Задор, академік НАМУ, проф. НМАУ ім. П.І. Чайковського М. Черкашина-Губаренко, професор НМАУ ім. П.І. Чайковського, д-р мистецтвознавства, магістр міжнародного права Ю. Чекан, чеський скрипаль-віртуоз, лауреат чотирьох міжнародних конкурсів М. Паля, угорська піаністка А. Гедеон, китайський композитор Сі Лінфу, ужгородський муніципальний струнний квартет, відомий композитор і віолончеліст, учень Д. Задора, лауреат Шевченківської премії Ю. Ланюк, піаніст, винахідник і композитор М. Шорінков, лауреати міжнародних конкурсів М. Гавюк і Н. Федюк, лауреат всесвітніх хорових олімпіад в Австрії та Німеччині зразковий хор «Едельвейс» Ужгородського авторського навчально-виховного комплексу» [4; 104].

До безперечних переваг даного фестивалю відносимо і те, що концерти проходять не лише в Ужгороді, а й районних центрах області, мешканці яких чи не вперше мають змогу відчутти атмосферу творчості та послухати у якісному виконанні шедеври класичного мистецтва. Одним із завдань фестивалю є сприяння мистецькому розвитку обдарованої молоді, підтримка тих, хто в недалекому майбутньому буде представляти і розбудовувати нашу музичну культуру. Таким чином, «Музичне сузір'я Закарпаття» стало важливим етапом творчого становлення молодих артистів. Свої перші кроки на концертній естраді зробили нині добре відомі в Україні та зарубіжжя піаністи О. Кушнір і О. Чіпак, віолончелістка Д. Гавата і ін. З кожним роком «Музичне сузір'я Закарпаття» розвивається і збагачується. Найбільш помітною є тенденція до розширення географії учасників і використання нових форм проведення: творчі зустрічі, диспути, майстер-класи, презентації нових видань, науково-практичні конференції. Так, у рамках фестивалю прочитано лекції докторів мистецтвознавства, професорів Київської національної музичної академії ім. П. Чайковського Ю. Чекана і М. Черкашиної-Губаренко та Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка Л. Кияновської.

В історії музичної культури Закарпаття закарбовано ще дві неординарні події, організовані ЗО НСКУ – фестивалі музики Є. Станковича (15-17 листопада 1995 р.) та М. Скорика (24–26 березня 1997 р.). Ці заходи відбулися вперше в Україні і дали можливість слухачам панорамно охопити творчість всесвітньовідомих композиторів, познайомитись із новими досягненнями митців, виявити новітні стилеві риси їх доробку.

Одним із пріоритетних завдань Спілки є пошук талантів серед юних музикантів та сприяння їхньому творчому розвитку. Воно реалізується через постійну співпрацю з педагогічними колективами мистецьких навчальних закладів і освітянськими центрами виховання творчої молоді. ЗО НСКУ провела в області чотири конкурси «Юний композитор», фестиваль «Юні віртуози», систематично організовує музичний «Брейн-ринг» для студентів Ужгородського музичного коледжу ім. Д. Задора. Голова осередку В. Теличко багато років проводить заняття з композиції з обдарованими дітьми, продовжуючи традиції, закладені Д. Задором та І. Мартоном. У результаті В. Янцо, К. Оленич, Р. Сокачек, В. Цанько, Я. Наконечна, К. Шапран, Ю. Хоменко, М. Чедрик, О. Воєводін обрали композиторське майбутнє. Крім того, Спілка постійно поповнює бібліотеки й фонотеки мистецьких навчальних закладів краю новими виданнями, створює регіональний

учнівський репертуарний фонд, виховуючи повагу до історико-культурних цінностей, традицій українського та інших народів.

Переважає більшість музичних заходів, організованих ЗО НСКУ транслювалась обласними каналами радіо та телебачення, окремі з них виходили у загальноукраїнський ефір, на кожен подію жваво відгукувалась обласна преса. Чимала заслуга в цьому належить представникам музикознавчої секції Спілки. Протягом 25 років на сторінках місцевої періодики опубліковано понад 200 статей, рецензій, есе, репортажів, творчих портретів, підготовлено десятки виступів на науково-практичній конференції і т.ін. Стараннями Спілки започатковано серійне видання збірки статей «Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення», перші три випуски якої опубліковані у 2005, 2010 та 2016 рр. Музикознавці краю організували дві науково-практичні конференції, присвячені ювілеям Д. Задора (1997 і 2012 рр.) та І. Мартона (1998 р.). Вийшли друком музичні збірки В. Волонтира, В. Гайдука, Д. Задора, І. Мартона, В. Янца. Наприкінці 2017 р. започатковано фундаментальне видання музичної антології «Музика Срібної Землі», упорядником якої став В. Теличко. Перший випуск містить музику для дітей та юнацтва В. Волонтира, В. Гайдука, Д. Задора, Е. Кобуля, З. Лендела, І. Мартона, Р. Меденція, В. Теличка, В. Янца. У наступних томах планується надрукувати вокальну, камерно-інструментальну, хорову і симфонічну музику закарпатських композиторів.

Висновки. ЗО НСКУ акумулювала раніше розрізнені творчі сили закарпатського регіону, результатом чого стало створення самодостатньої музичної організації, що має потужний вплив на розвиток мистецького життя краю. Як творча спілка, Закарпатська організація НСКУ націлена на використання усіх можливих і доступних форм популяризації музики: концертної, музикознавчої, видавничої, звукозаписуючої, конкурсної тощо. За 25-річний період творчої діяльності організація провела 18 фестивалів «Музичне сузір'я Закарпаття», 2 фестивалі музики Є. Станковича і М.Скорика, майже 400 концертів, 50 творчих зустрічей, десятки майстер-класів, лекцій, презентацій, виступів на радіо і телебаченню, випущено у світ 12 музичних видань, записано 7 компакт-дисків. Здобутки ЗО НСКУ демонструють не лише позитивну кількісну динаміку мистецьких заходів, але й створення сприятливих умов для реалізації творчого потенціалу спілчан, систематичну роботу щодо відродження, розвитку й популяризації творчості закарпатських композиторів, виховання поваги до власних культурних традицій. Через Спілку провідні виконавці Закарпаття освоюють сучасний український репертуар, розширюють горизонти власної концертної діяльності. Члени організації постійно беруть участь у роботі журі багатьох всеукраїнських та міжнародних конкурсів, звертають увагу громадськості та державних структур на проблеми функціонування і розвитку музичної культури краю, сприяють відродженню й популяризації мистецької спадщини корифеїв. Отже, регіональну організацію НСКУ в Закарпатті без перебільшення можна назвати системоутворюючою ланкою музичної культури краю.

Список використаної літератури

1. Попова І. Музична культура Закарпаття у минулому та сьогоденні *Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення*. Ужгород : Карпати, 2016. Вип. 3. С. 31–41.
2. Пучко В. Закарпатська організація Національної спілки композиторів України – важливий каталізатор музичного життя на Закарпатті [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://glierinstitute.org/ukr/digests/041/23.pdf>
3. Росул Т. Фестивальна панорама Ужгорода. *Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення*. Ужгород : Карпати, 2005. Вип. 1. С.52–62.
4. Теличко В. Закарпатська організація НСКУ – історія та сучасність *Наук. вісник Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського*. Київ : НМАУ, 2007. Вип. 68 : *Музика в просторі сучасності: друга половина XX – початок XXI ст.* С. 100–110.
5. Теличко В. Феномен композиторської прем'єри: до постановки питання *Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення*. Ужгород : Карпати, 2010. Вип. 2. С.147–156.

References

1. Popova I. Muzychna kultura Zakarpattia u mynulomu ta sohodenni *Profesiina muzychna kultura Zakarpattia: etapy stanovlennia*. Uzhhorod : Karpaty, 2016. Vyp. 3. S. 31–41.
2. Puchko V. Zakarpatska orhanizatsiia Natsionalnoi spilky kompozytoriv Ukrainy – vazhlyvyi katalizator muzychnoho zhyttia na Zakarpatti [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <http://glicrinstitute.org/ukr/digcsts/041/23.pdf>
3. Rosul T. Festyvalna panorama Uzhhoroda. *Profesiina muzychna kultura Zakarpattia: etapy stanovlennia*. Uzhhorod : Karpaty, 2005. Vyp. 1. S. 52–62.
4. Telychko V. Zakarpatska orhanizatsiia NSKU – istoriia ta suchasnist *Naukovyi visnyk Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy im. P. I. Chaikovskoho*. Kyiv : NMAU, 2007. Vyp. 68 : *Muzyka v prostori suchasnosti: druha polovyna XX – pochatok XXI st.* S. 100–110.

5. Telychko V. Fenomen kompozytorskoj premjery: do postanovky pytannia *Profesiina muzychna kultura Zakarpattia: etapy stanovlennia*. Uzhhorod : Karpaty, 2010. Vyp. 2. S. 147–156.

ФЕНОМЕН ЗАКАРПАТСКОЙ ОБЛАСТНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ НАЦИОНАЛЬНОГО СОЮЗА КОМПОЗИТОРОВ УКРАИНЫ В МУЗЫКАЛЬНОЙ ЖИЗНИ РЕГИОНА

Росул Татьяна Ивановна – кандидат искусствоведения,
доцент, ГВУЗ «Ужгородский национальный университет»,
г. Ужгород

Целью данной статьи является определение роли закарпатской организации Национального союза композиторов Украины в музыкальной жизни края со времени основания – к современности. Осуществлено обобщающее исследование деятельности музыкальной организации, которая стала связующим и координационным звеном между художественными учреждениями края, профессиональными исполнителями, учебными заведениями и слушателями. Выявлены особенности композиторской, концертной, организаторской, культурно-просветительской деятельности союза и охарактеризованы наиболее перспективные формы репрезентации музыкального искусства – фестиваль.

Ключевые слова: союз композиторов, Закарпатье, музыкальная жизнь, фестиваль, репертуар.

PHENOMENON OF TRANSCARPATHIAN REGIONAL ORGANIZATION OF THE NATIONAL UNION OF COMPOSERS OF UKRAINE IN THE MUSIC LIFE OF THE REGION

Rosul Tetiana – PhD in Arts, Associate Professor,
the Department of archeology ethnology and cultural studies
Uzhhorod National University,
Uzhhorod

The purpose of this article is to define the role of the Transcarpathian organization of the National Union of Composers of Ukraine in the music life of the region from its foundation till present time. A generalizing study was carried out on the activity of a music organization, which appears to be a uniting and coordinating nexus between artistic institutions of the regions, professional performers, educational institutions, and listeners. The peculiarities of the composing, concert, organizer, cultural, and outreach activities were defined and characterized the most promising forms of representation of musical art – the festival.

Key words: Union of Composers, Transcarpathian, music life, festival, repertoire.

UDC 78.071.1(477)

PHENOMENON OF TRANSCARPATHIAN REGIONAL ORGANIZATION OF THE NATIONAL UNION OF COMPOSERS OF UKRAINE IN THE MUSIC LIFE OF THE REGION

Rosul Tetiana – PhD in Arts, Associate Professor,
the Department of archeology ethnology and cultural studies
Uzhhorod National University,
Uzhhorod

The purpose of this article is to define the role of the Transcarpathian organization of the National Union of Composers of Ukraine in the music life of the region from its foundation till present time.

Research methodology. The methodology of the study lies in application of source studies, historical, cultural, and analytical methods enabling to find out the most up-to-date forms of representation of academic music of the local composers.

Results. The Transcarpathian organization of the National Union of Composers of Ukraine accumulated previously isolated trends of the Transcarpathian Region, which resulted in creation of a self-sufficient music organization having powerful influence onto development of the region's artistic life. As a creative association, it is aimed at usage of all possible and accessible form of music popularization: concerts, music studies, recording, competitions etc. Its achievements demonstrate not only positive quantitative dynamics of artistic events, but also creation of favourable conditions for realization of its members' creative potential, systematic work on renewal, development, and popularization of Transcarpathian composers, bringing up respect for the nation's own cultural traditions. Through the Union, leading musicians of Transcarpathia learn the modern Ukrainian repertoire and expand the horizons of their concert activity. Members of the organization keep taking part in jury of a number of all Ukrainian and international competitions, draw the attention of the public and of the state authorities onto the problems of functioning and development of the local music culture, and facilitate revitalization and popularization of the artistic legacy of the local coryphaei. Thus, the Transcarpathian organization of the National Union of Composers of Ukraine can be called a system-forming unit for the local music culture.

Novelty. For the first time, a generalizing study was carried out on the activity of a music organization, which appears to be a uniting and coordinating nexus between artistic institutions of the regions, professional performers, educational institutions, and listeners. The peculiarities of the composing, concert, organizer, cultural, and outreach activities were defined.

The practical significance. The practical value of the results of the study lies in the possibility to use them for preparation of generalizing studies on the history of the Ukrainian music culture.

Key words: Union of Composers, Transcarpathian, music life, festival, repertoire.

Надійшла до редакції 6.11.2018 р.

УДК 75.03+7.07-05(477.87)

ТВОРЧА СПАДЩИНА ХУДОЖНИКА АНТОНА КАШШАЯ У МУЗЕЯХ ДОНЕЧЧИНИ, ЛУГАНЩИНИ ТА КРИМУ

Кашшай Олена Степанівна – аспірантка, кафедра образотворчого мистецтва,
Київський університет ім. Б. Грінченка, м. Київ
ORDIC 0000-0002-4546-7590
elenakashshai@gmail.com

Досліджується творча спадщина закарпатського художника Антона Кашшай у збірках художніх музеїв Донеччини, Луганщини та Криму, де зберігаються твори, що охоплюють головні періоди життя майстра та характеризуються високими естетичними якостями. Застосовуючи бібліографічний та загально-науковий методи дослідження, аналізується коло наукових праць, в яких висвітлюється факт переміщення полотен до музеїв Сходу України; встановлюються історія їх експонування, здійснюється спроба з'ясувати їх долю в колекціях музеїв, які нині знаходяться на непідконтрольних Україні територіях.

Ключові слова: Антон Кашшай, мистецтво Закарпаття, закарпатська художня школа, український живопис.

Постановка проблеми. Відомий український художник А. Кашшай (1921–1991 рр.) народився і все життя жив на Закарпатті. Він плідно працював у сфері живопису, створивши галерею пейзажних полотен, які гідно презентували закарпатську образотворчу школу в середині та другій пол. ХХ ст.

Твори митця вирізняються притаманною йому манерою, що характеризує його творчу особистість та помітно виділяє його малярство в контексті культурного середовища краю другої пол. ХХ ст. Талант майстра втілювався переважно у пейзажному жанрі, зокрема у зображенні карпатських краєвидів. Малюючи їх, він досягнув визначних успіхів і суттєво вплинув на загальний стан розвитку закарпатського живопису.

Оскільки в мистецтвознавчій науці вивчення художнього доробку А. Кашшай фактично лише започатковується, важливим є всебічне дослідження його творчості, яке б висвітлювало значення постаті маляра для мистецько-культурного життя Закарпаття та України загалом. Вивчення живописних досягнень майстра ускладнюється тим фактом, що сьогодні значний корпус його картин розпорошений між приватними колекціями та збірками художніх музеїв як в Україні, так і за кордоном. Крім цього, значний обсяг творів знаходиться у фондах музеїв Донеччини, Луганщини та Криму не підконтрольних нині Україні. Необхідність введення до наукового обігу всіх відомих робіт художника вимагає додаткових зусиль, спрямованих на їх пошук, визначення місцезнаходження та долі.

Творчість А. Кашшай розвивалася упродовж 1950-1980-х рр. Саме в той період художником створено значну галерею робіт, які представляли досягнення закарпатської живописної школи у широкому культурному середовищі, експонувалися на вітчизняних і закордонних виставках. Як результат, твори майстра потрапляли до фондів державних музеїв, а також у приватні збірки. Причому територія їх місцезнаходження є вражаючою. Виявляється, що його картини зберігаються у зібраннях майже всіх національних, обласних та багатьох краєзнавчих музеїв України.

Такому поширенню художнього спадку маляра сприяла його прижиттєва популярність, а також притаманна йому творча активність. Майстер писав легко та швидко, ніколи себе не повторюючи, чому сприяли враження від поїздок. Він часто подорожував, їздив на пленери в гори, де писав, зазвичай, багато етюдів. Результати цієї праці інтерпретував у майстерні, створюючи більш обдумані та вишукані роботи. Особливістю креативного процесу митця було те, що його етюдні та пленерні замальовки інколи мали характер завершених картин, які із задоволенням покупали колекціонери. Таким чином, шкала представлених у мистецьких зібраннях творів майстра доволі широка – від легких колірних начерків-етюдів до епічних програмних пейзажів.

Враховуючи творчу плідність А. Кашшай, слід зауважити, що значний ресурс часу у дослідженні відводиться пошуку наявних у відкритому та закритому доступі робіт митця, їх аналіз, долучення до інших картин для здійснення подальшого систематизування.